

ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

В статті проаналізовано сучасний стан туристичної галузі в Україні; досліджено деякі регіональні особливості розвитку туристичної галузі та оздоровчого комплексу в Україні та запропоновано механізм фінансування туристичної галузі за умови державної підтримки.

Ключові слова: туристична галузь, рекреація, державне регулювання, державна підтримка, туризм, туристичні ресурси, туристичні послуги.

Постановка проблеми. Туристична галузь набуває дедалі більшого значення для розвитку економіки та соціальної сфери України. Особливої актуальності розвиток даної галузі господарської діяльності набуває в умовах наближення Євро – 2012. Розвиток туристичної сфери позитивно вплине на економічне зростання виробництва, зокрема, предметів споживання, агропромислового комплексу, спортивно – оздоровчих баз, розвиток дорожнього будівництва та транспорту, підприємств торгівлі і харчування, закладів культури тощо. Перспективи розвитку туризму в Україні визначається дією широкого спектра ресурсних, екологічних, історико – культурних, соціальних, економічних і політичних чинників, які мають чітко визначені регіональні особливості. Така багатоплановість розробки фінансових аспектів розвитку туризму викликає низку невирішених і дискусійних питань, зокрема, щодо пошуку джерел фінансування галузі, що і визначило вибір теми даної роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми функціонування туристичної індустрії широко висвітлюються в сучасній економічній літературі. Зокрема, слід відмітити наступних вітчизняних дослідників: Чухно А., Демура Т., Гудзь П., Вороніна Л., Мацола В., Євдокименко В., а також роботи багатьох російських вчених – економістів.

Постановка завдання: аналіз сучасного стану туристичної галузі в Україні; виявлення особливостей регіонального розвитку туристично – оздоровчого комплексу; виявлення основних проблем розвитку туристично – рекреаційної сфери в державі; розробка рекомендацій підвищення ефективності розвитку туристичної галузі.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан туризму в Україні характеризується розвитком галузі. За останні п'ять років спостерігається стійка динаміка зростання туристичних потоків у нашу країну. За підсумками 2008 року Україна посіла 8-ме місце у світі за кількістю туристів які її відвідали – це майже 25 млн. людей [4].

Крім того, щорічно зростає довіра українців до туроператорів, які працюють на внутрішньому ринку, оскільки кількість наших громадян, які надають перевагу вітчизняному відпочинку, також зростає. В 2009 році, в умовах загального економічного спаду, показники зовнішнього туризму дещо скоротилися, однак ріст внутрішнього туризму не зупинився. Лише відбувся перерозподіл туристичних потоків у регіонах України. Тоді, коли в Криму кількість відпочиваючих знизилась на 15-17%, в Карпатах вона зросла на 16-18%. Таким чином, кримські туристичні потужності зараз завантажені на 62%, а карпатські майже на 100%. Дослідниками визначено, що одним з найважливіших чинників, які впливають на формування і вдосконалення туристичного продукту, є туристичні ресурси [4].

Туристичні ресурси – природні, історичні, соціально – культурні об'єкти туристичного показу, а також інші об'єкти, здатні задовольнити духовні потреби туристів, сприяти відновленню і розвитку їхніх фізичних сил [5]. На нашу думку, їх слід розглядати

у всій різноманітності, починаючи з природних умов, через історичні традиції та інтелектуальний доробок держави і закінчуючи описом її сучасних досягнень.

Необхідно відзначити різноманітність туристичних ресурсів на території України. Однак, слід констатувати, що ці ресурси часто зруйновані або не пристосовані до використання туристами.

В Україні є багато занедбаних або зруйнованих замків, фортець і церков. Можна нарахувати понад 1500 архітектурних пам'яток, багато з яких чекають на реставрацію та адаптацію до потреб сучасного туристичного руху. Недостатнє фінансування цих об'єктів є на даний момент головним бар'єром, що затримує подібні дії.

Особливої уваги заслуговує естетика культурного ландшафту, його збереження та відповідність регіональним особливостям. На цей чинник найчастіше звертають увагу іноземні туристи.

Аналіз сучасного готельного господарства вказує на недостатню кількість об'єктів середнього та нижчого рівнів стандартів послуг, тобто дво- і тризіркових готелів. Відповідно до Державної цільової програми, до 2011 року заплановано побудувати 134 нових готелі, переоснастити – 139, а реконструювати – 57. Динаміка будівництва була б вищою, якби активно працювала банківська сфера. Частково у вітчизняних готелях виникають проблеми з ціноутворенням. Так, якщо порівнювати вартість готельних номерів в Україні та Польщі, то тризірковий київський номер в середньому коштує 35-65 євро на добу, а варшавський відповідно -25-55 євро.

Належне транспортне обслуговування туристичного руху вимагає заміни великої частини, значною мірою, зношеного парку автотранспорту та рухомого складу залізниць. Недостатня транспортна доступність України є однією з перешкод, що обмежують розвиток туризму.

Особливо важливою для туризму є активізація програми будівництва автострад. Передусім це стосується шляхів, що сполучають Київ зі столицями європейських держав. Будівництво доріг повинно супроводжуватись модернізацією та розбудовою контрольно – пропускних пунктів на державному кордоні, перебудовою під'їзних доріг до цих КПП, а також збільшенням їх кількості з метою уникнення концентрації всього руху на існуючих сьогодні прикордонних переходах.

Слід підкреслити, що важливим елементом покращення образу України серед іноземних туристів є створення і утримання на належному рівні так званих малих елементів туристичної інфраструктури, які забезпечують чистоту міст, доріг, а особливо узбіч доріг та придорожніх паркінгів, відповідна кількість дорожовказів до головних туристичних центрів (українською та англійською мовами) тощо.

Обсяги туристичного руху іноземців обмежуються передусім стандартом пропонованих послуг, культурою обслуговування та рівнем цін на послуги. Розвиток туристичної інфраструктури, яка забезпечила б створення відповідної пропозиції послуг на рівні сучасних вимог до цих послуг, є чинником зростання туристичного потоку. За даними Адміністрації Держкомприкордонслужби протягом 2005 року Україну з метою туризму (за класифікацією Всесвітньої туристичної організації) відвідало 17,6 млн. іноземних громадян, що у 2,7 рази більше, ніж у 2000 році, а кількість громадян України, які виїжджали за кордон, становила 16,5 млн. Більшість з туристів (чотири з п'яти) віддають перевагу приватним туристичним подорожам. Кількість іноземних туристів, обслугованих туристичними організаціями України, порівняно з 2000 роком зменшилась на 14%, а відповідна кількість громадян України, які виїхали за кордон, збільшилась майже в 2 рази. Основною метою подорожей для усіх категорій туристів залишається дозвілля та відпочинок [2,3,4].

Наявність осіб, що прагнуть до індивідуального туризму, так і тих, хто воліє подорожувати в організованих групах, вимагає створення, крім сучасних фондів розміщення та бази харчування, також розвинених систем інформації та бронювання готелів і квитків. В даний час проводиться робота над створенням системи онлайн –

бронювання готельних номерів (в рамках підготовки до Євро – 2012). Даний вид робіт знаходиться на початковому етапі, але до кінця 2009 року планується створити конкретний механізм втілення проекту.

Необхідна державна підтримка розвитку так званого малого підприємництва (наприклад, шляхом зменшення податків), оскільки саме завдяки ініціативі приватних підприємців стане можливим подальший розвиток так званої доповнюючої туристичної інфраструктури.

Дана галузь розвивається нерівномірно за регіонами країни – є адміністративні одиниці (області) – як найбільш розвинені, так і регіони, які значно відстають у розвитку санаторно – курортного лікування і туризму. Найбільш туристично активними регіонами України є АР Крим, міста Київ та Севастополь, області: Одеська, Закарпатська, Запорізька, Львівська. Їх консолідована частка складає: у в'їзному туризмі – 90,94%; у виїзному туризмі – 74,47%; у внутрішньому туризмі – 53,43%. Туристично депресивними є такі області України: Житомирська, Сумська, Чернігівська. Їх власні частки в показниках чисельності туристичних потоків України не перевищують 0,8%, а консолідовані складають: у в'їзному туризмі – 0,37%; у виїзному туризмі – 1,01%; у внутрішньому туризмі – 1,54% [2,3,4].

Туристична сфера – це галузь, яка при порівняно невеликих витратах може дати великий прибуток, поповнити державний бюджет. Адже оборотність капіталу у цій галузі у 4 рази вище, ніж у середньому в інших розвинутих галузях світового господарства. При цьому витрати на створення одного робочого місця в інфраструктурі туризму в 20 разів менші, ніж у промисловості.

Отже, виходячи з висвітлених проблем розвитку галузі, пріоритетною залишається проблема її фінансування. В даному аспекті, доцільно було б забезпечити можливість фінансування туристичних об'єктів, які володіють найбільш високим потенціалом, в рахунок пільгових кредитів. Надзвичайно важливе значення для цієї галузі мають інвестиційні кредити. Дефіцит інвестицій зумовлює потребу в обґрунтуванні тактики практичних дій та їх фінансово – ресурсному забезпеченні. Розв'язання питання фінансування туристичної сфери потребує змін в існуючій фінансово – кредитній та податковій політиці. В зв'язку з чим необхідно істотно зменшити податковий тиск на суб'єкти туристичної діяльності, оптимізувати кількість податків і зборів. З цією метою в практику економічних відносин доцільно впровадити рентні платежі, які можуть стати основним джерелом самофінансування і саморозвитку туризму.

Крім цього, значну увагу потрібно приділити такому аспекту, як позабюджетні асигнування під державні гарантії. Даний механізм має відбуватись через об'єднання дій державних обласних адміністрацій, комерційних банків, спільних підприємств та тур підприємств. Таке об'єднання своєю кінцевою метою повинно мати створення фінансового концерну, а діяльність такого угруповання повинна бути направлена на будівництво нових, що відповідають світовим вимогам, об'єктів туристичної сфери.

Обов'язковою передумовою даних заходів є те, що гарантом тут повинна виступати держава в особі Уряду або Національного банку України. Державні гарантії подібних проектів по емісійних зобов'язаннях учасників передбачають виключення неприродних «форс-мажорних» обставин. При цьому важливою умовою є відпрацювання системи страхування інвестиційних проектів. Доведено, що забезпечення високого рівня надійності стратегічному інвестору можливо лише за наявності чітко налагодженої системи страхування інвестицій та кредитів у галузі туризму. Досягнення поставленої мети можливо досягти за умови створення консорціуму у формі акціонерного товариства з дольовою участю держави. Перспективи належного розвитку туристичної індустрії пов'язані також із тим наскільки зможуть володіти власними, достатніми коштами підприємства туристичної галузі.

Висновки. Проаналізувавши сучасний стан туристичної галузі в Україні було визначено, що до сильних сторін даного сектору діяльності можна віднести:

- багату і різноманітну культуру, мистецтво, фольклор, пам'ятки, цікаві та різноманітні краєвиди;
- традиційну українську гостинність і доброзичливість по відношенню до туристів;
- українську діаспору, яка прагне відвідати країну свого походження чи предків.

Проте, визначено і негативні тенденції такі, як: відсутність позитивного образу України як країни туристичних подорожей; поганий стан природного середовища, жахливий стан доріг та слабкий рівень автосервісу; низький стандарт фондів розміщення, недостатній розвиток інфраструктури та загальнодоступної рекреаційної бази; слабка транспортна доступність, все ще недостатня кількість контрольно – пропускних пунктів через кордон, що значно утруднює в'їзд до України та виїзд з неї, відбиваючи у туристів бажання їхати в цьому напрямку; надто довга та дріб'язкова процедура на контрольно-пропускних пунктах; порівняно висока вартість перебування при низькому рівні послуг; низький рівень телефонних послуг. Для подолання негативних факторів в розвитку туристичної галузі необхідно розв'язати питання фінансування через розробку механізму позабюджетного фінансування під державні гарантії. Сучасна політика формування ринку туристичних послуг має відповідати критеріям економічної результативності, соціальної ефективності та екологічної безпеки. Тому в подальших дослідженнях необхідно розглянути питання забезпечення державних гарантій у сфері фінансування туристичної галузі.

Список використаних джерел

1. Закон України про туризм // <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Статистичний бюлетень «Туризм в Україні» / Державна туристична адміністрація України. – К., 2006. – 48 с.
3. Статистичний бюлетень «Туризм в Україні» / Державна туристична адміністрація України. – К., 2007. – 48 с.
4. Статистичний бюлетень «Туризм в Україні» / Державна туристична адміністрація України. – К., 2008. – 48 с.
5. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично – готельного підприємництва. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

Захарчук С.С. Финансово-экономические проблемы функционирования туристической отрасли в Украине.

В статье проанализировано современное состояние туристической отрасли в Украине; исследованы некоторые региональные особенности развития туристической отрасли и оздоровительного комплекса в Украине и предложен механизм финансирования туристической отрасли при условии государственной поддержки.

Ключевые слова: туристическая отрасль, рекреация, государственное регулирование, государственная поддержка, туризм, туристические ресурсы, туристические услуги.

Zakharchuk S.S. Financial and economic problems of functioning of tourist industry in Ukraine.

In the article modern condition of tourist industry in Ukraine is analyzed; some regional peculiarities of development of tourist industry and health-improving complex are researched. The mechanism of financing of tourist industry on the assumption of public supporting is proposed.

Keywords: tourist industry, recreation, state regulation, public supporting, tourism, tourist resource, tourist service.